

SARA COOLS
Stipendiat, ESOP, Universitetet i Oslo.

JON H. FIVA
Førsteamanuensis, Handelshøyskolen BI.

LARS J. KIRKEBØEN
Forsker, Statistisk Sentralbyrå.

Pappaperm

Flere politikere og kommentatorer uttaler seg om virkningene av at far er hjemme i foreldrepermisjon. Pappaperm hevdes blant annet å bidra til likelønn, færre samlivsbrudd og et sterkere forhold mellom far og barn. I denne kommentaren diskuterer vi i hvilken grad disse påstandene har grunnlag i eksisterende forskning.

1. INNLEDNING

Da Norge som det første landet i verden innførte en egen kvote for fars foreldrepermisjon var hensikten å styrke farens plass i barnets liv.¹ Kan vi i dag, nesten 20 år senere, fastslå om denne politikken har vært vellykket? Mange vil være enig med Audun Lysbakken i at dagens fedre er mer involvert i barnas liv enn de foregående generasjoner (se Lysbakken, 2011). Men denne utviklinga ville man kanskje ha sett uavhengig av fedrekvota?

Innføringen av fedrekvota i 1993 gir en unik sjanse til å evaluere langtidseffektene av pappaperm. Registerdata fra 1993 og frem til i dag gjør det mulig å følge et stort antall familier gjennom hele barnets oppvekst. Det er mulig å studere hvordan pappaperm påvirker foreldrenes arbeidsmarkedstilpasning både når barna er små, men også når de når skolealder. Vi kan studere en rekke familieutfall, som sannsynligheten for samlivsbrudd i løpet av de 15 første årene i barnets liv. Og sist - men ikke minst - kan vi studere hvordan pappaperm påvirker barna, siden vi har tall på de

avsluttende karakterer fra grunnskolen for det første kullet av barn som ble truffet av fedrekvota.

2. FORSKNINGSRISULTATER

Siden familier hvor far tar ut permisjon er systematisk forskjellig fra andre familier er det vanskelig å isolere virkningene av pappaperm. Det er for eksempel rimelig å tenke seg at i familier hvor mor har de beste fremtidige arbeidsmarkedsutsikter så overlates en større andel av permisjonen til far (og vice versa). Hvis man ikke tar hensyn til dette vil man overvurdere pappaperm som virkemiddel til å utjevne lønninger.

Vi har forsøkt å håndtere dette seleksjonsproblemet ved å utnytte innføringen av fedrekvota som et naturlig eksperiment (Cools m. fl. (2011)). I denne studien sammenligner vi familier som fikk barn rett før fedrekvota ble innført med familier som fikk barn rett etter fedrekvota ble innført. På denne måten kan vi sammenligne to grupper som i gjennomsnitt er like foruten at i den siste gruppen er det en betydelig større andel av fedre som tok ut permisjon.

¹ «For å styrke farens plass i barnets liv, er det viktig at han allerede det første leveåret deltar i barneomsorgen. En del av foreldrepermisjonen bør derfor forbeholdes faren.» Regjeringens Langtidsprogram for 1990-93 (St.meld. nr. 4, 1988-89)

Basert på foreldrenes arbeidstid og inntekt da barna var 2 til 10 år gamle finner vi ingen tegn til at pappaperm er et effektivt virkemiddel for å jevne ut inntektene mellom menn og kvinner. Fars inntekt ser ut til å falle som følge av pappaperm, men vi finner ingen støtte for at dette gir en økning i mors inntekt. Tvert i mot så ser også mors inntekt ut til å falle når far tar ut permisjon.² En mulig forklaring på dette er at pappaperm har satt familien i fokus slik at både mor og far prioriterer familielivet høyere. Når det gjelder skilsmisser og andre familieutfall finner vi ingen tydelige effekter av pappaperm.

Vi undersøker også om pappaperm påvirker barna. Konkret ser vi på skoleprestasjoner da barna gikk ut av grunnskolen i 2009. Vi finner ingen gjennomsnittseffekt av pappaperm på barnas skoleprestasjoner, men i familier hvor far er høyere utdannet enn mor så er det en tendens til at barn, og særlig jenter, presterer bedre. Dette kan tyde på at i familier hvor far var en aktiv omsorgsperson i barnets første leveår, er han også mer engasjert når barnet når skolealder.

Kotsadam og Finseraas (2011a) benytter også introduksjonen av fedrekvota fra 1993 til å studere om pappaperm påvirker hvordan husarbeidet deles mellom menn og kvinner når barna blir større. De finner at pappaperm både ser ut til å redusere konflikter om husarbeidet og bidra til at husarbeidet deles mer likt. I en annen studie finner de samme forfatterne at pappaperm også ser ut til å endre kjønnsrollemønsteret til barna (Kotsadam og Finseraas, 2011b). Jenter som er født rett etter innføringa av fedrekvota gjør mindre husarbeid enn jenter født rett før.

To relaterte studier benytter introduksjonen og utvidelser av fedrekvoter i Sverige. Ekberg m. fl. (2005) ser på om svenske fedre som har vært hjemme i pappaperm oftere er hjemme med syke barn enn andre fedre. De finner ingen slike effekter. I en annen studie med svenske data finner Johansson (2010) en positiv, men statistisk insignifikant effekt, på kvinners inntekter. På bakgrunn av denne studien kan det med rimelig grad av sikkerhet verken utelukkes svært store negative eller svært store positive effekter.³

² Våre resultat er konsistent med Rege og Solli (2010) som benytter norske data, men en annen empirisk tilnærming. De finner at menns inntekter faller som følge av pappaperm, men ingen klare effekter på kvinnene.

³ I en innledende analyse finner Johansson at endringer i mors inntekter er positivt assosiert med fars permisjonsuttak. Denne effekten er statistisk signifikant, men siden analysen baserer seg på variasjon som kommer fra familiers valg av pappapermisjon, er det sannsynlig at man vil overestimere effekten av pappaperm på mors lønninger.

3. DISKUSJON

De første ukene med pappaperm ser ut til å ha bidratt til mer likestilte familier, og en far som er mer involvert i barnas liv. Det er ikke dekning i eksisterende forskning for påstanden om at pappaperm bidrar til likelønn slik Regjeringa hevder i Stortingsmeldingen «Likestilling for likelønn» (St. Meld. 6, 2010–2011).

En begrensning ved studiene som benytter fedrekvotereformen som et naturlig eksperiment er at virkninger av fedrekvota som er felles for begge gruppene ikke fanges opp. Her er det særlig to typer mekanismer som er relevante.

For det første kan man tenke seg at atferd til foreldre som fikk barn *rett før reformen* har blitt påvirket av atferd til foreldre som fikk barn *rett etter reformen* (for eksempel gjennom barnehage, skole eller idrettslag). Slike «peer effects» vil trekke i retning av at man underestimerer effektene av pappapermisjon.

For det andre kan man tenke seg at arbeidsgiveres forventninger til *alle* unge menn og kvinner har endret seg etter at fedrekvota kom. I en diskusjon av pappaperm i Sverige påstår for eksempel New York Times at: «Companies have come to expect employees to take leave irrespective of gender, and not to penalize fathers at promotion time. Women's paychecks are benefiting and the shift in fathers' roles is perceived as playing a part in lower divorce rates and increasing joint custody of children.»⁴ Om den typen effekter på menn og kvinners lønninger som NY Times viser til har sin direkte årsak i fedrekvota og pappaperm, eller om den skyldes en utvikling i holdninger og oppførsel som har funnet sted uavhengig av fedrekvota er vanskelig å avgjøre. Dette må være en oppgave for framtidig forskning.

Det kan altså ikke utelukkes at pappaperm reduserer forskjeller i inntekt mellom menn og kvinner. Men eksisterende forskning basert på beslutninger innad i familien gir ingen støtte til påstanden om at pappaperm har slike virkninger.

⁴ <http://www.nytimes.com/2010/06/10/world/europe/10iht-sweden.html>

REFERANSER

Cools, S., J. H. Fiva og L. J. Kirkebøen (2011). Causal effects of paternity leave on children and parents, CESifo Working Paper No. 3513

Ekberg, J., Eriksson, R., og Friebel, G. (2005). Parental leave - a policy evaluation of the swedish «daddy month» reform. IZA Discussion Paper No. 1617.

Johansson, E.-A. (2010). The effect of own and spousal parental leave on earnings. IFAU working paper 2010:4.

Kotsadam, A. og Finseraas, H. (2011a). The state intervenes in the battle of the sexes: Causal effects of paternity leave. *Social Science Research*, 40(6), 1611 - 1622.

Kotsadam, A. og Finseraas, H. (2011b). Causal effects of parental leave on children's household work in adolescence. Upublisert manuskript, Universitetet i Oslo.

Lysbakken, A. (2011). *Frihet, likhet, farskap*. Forlaget Manifest, Oslo.

Rege, M. og Solli I. (2010). The impact of paternity leave on long-term father involvement. CESifo Working Paper No. 3130.

MØREFORSKING MOLDE

Møreforskning Molde AS eies av Møreforskning AS og Høgskolen i Molde. 20 forskere arbeider på feltene næringsøkonomi, transportøkonomi, logistikk og helse. Våre oppdragsgivere er regionalt eksportrettet næringsliv, offentlig sektor nasjonalt og regionalt foruten Forskningsrådet. Vi har aktivt samarbeid om oppdrag og kunnskapsbygging nasjonalt og internasjonalt.

Vi søker samfunnsøkonomer til Molde

- **Forsker/forskningsleder næringsøkonomi**
- **To forskere transportøkonomi**

Fullstendig utlysning: www.mfm.no. Søknadsfrist 16.01.2012